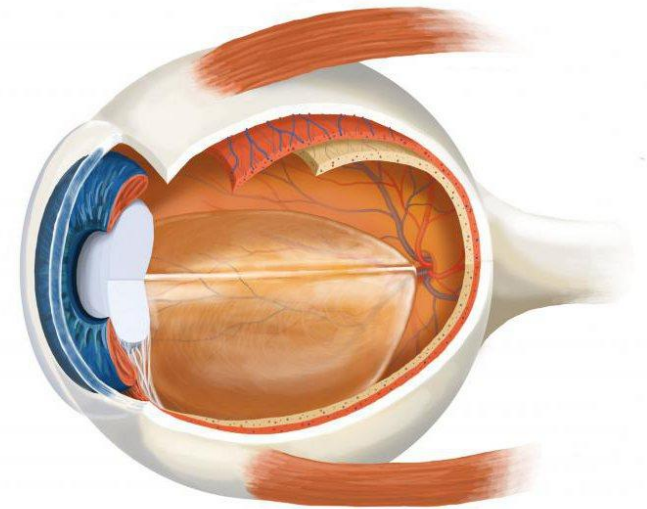

Biologiya

8
sinf

59 -
dars

**Mavzu: Ko'rish organlarining
funksiyasi**

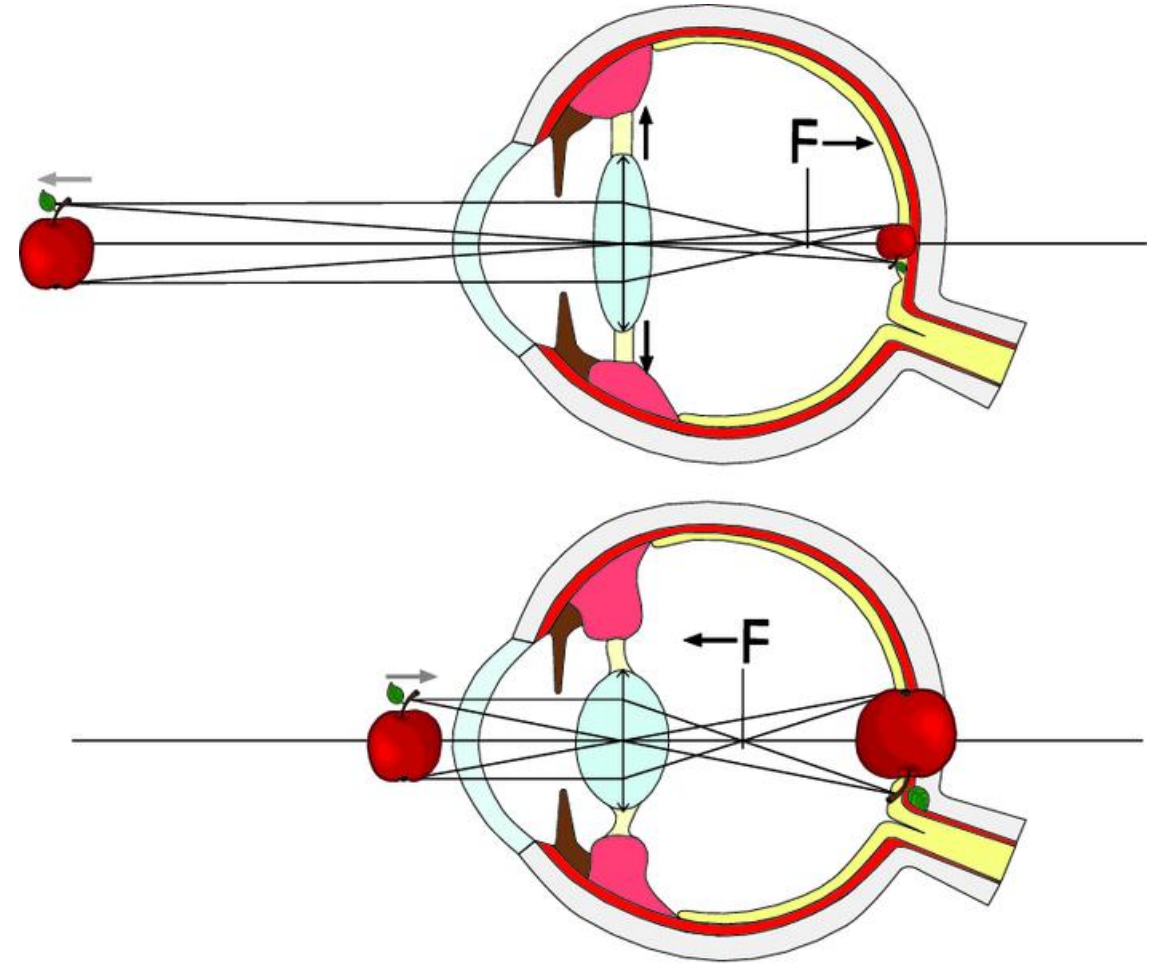

Ko'zning funksiyasi.

- Ko'zni optik kameraga o'xshatish mumkin;
- Uning to'r pardasi yorug'likka sezgir ekran, ko'z gavhari va shox parda yorug'likni sindiruvchi muhit hisoblanadi;
- Kamalak parda orqasida joylashgan kipriksimon muskullar ko'z gavhari qavariqligini o'zgartirib, yorug'lik nurlarini ko'proq yoki kamroq sinishini ta'minlaydi;

- Ko'z gavhari o'z egikligini o'zgartirib, predmetdan tushadigan nurlarning to'rdada fokuslash jarayoni **akkomodatsiya** deyiladi;
- Akkomodatsiya tufayli buyumlar uzoq yoki yaqin turishiga qaramasdan, aniq ko'rinadi;
- Biz narsalarga har ikkala ko'zimiz bilan qaraymiz, lekin narsa bitta bo'lib ko'rinadi;

- Narsaning tasviri ikkala ko'zning bir xil joyiga, ya'ni sariq dog'ga tushganida bitta bo'lib ko'rinishi stereoskopik ko'rish deyiladi.
- Ko'zning ikki nuqtani ular orasidagi eng kam masofada ajrata olish xususiyati ko'rish o'tkirligi, ya'ni ko'rish kuchi deyiladi.

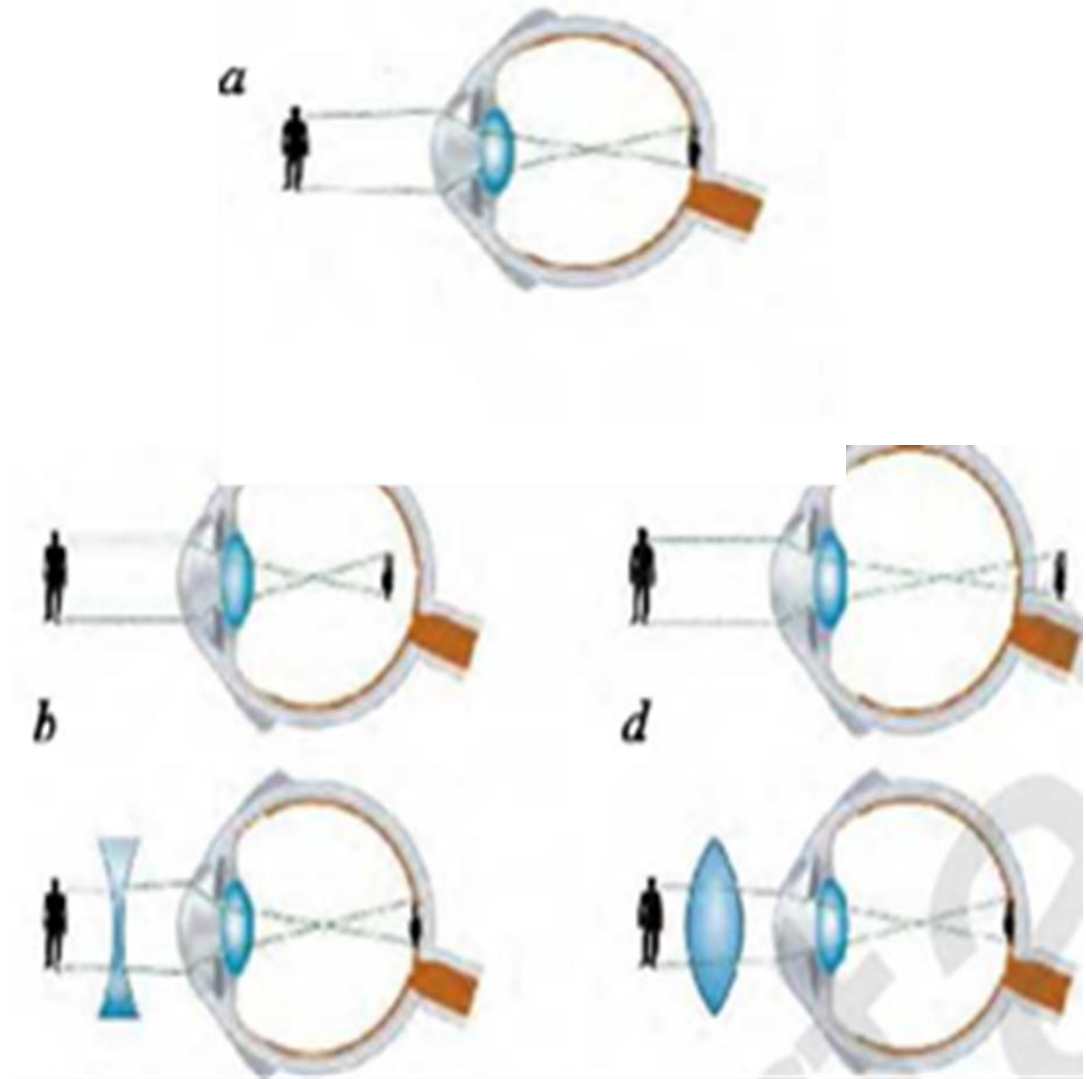

Ko'rishning buzilishi

- Ko'rishning buzilishi ko'pincha tug'ma uzoqni yoki yaqinni ko'rishdan iborat.
- Uzoqni aniq ko'radigan odam yaqiniga qaraganida buyum tasviri sariq dog'dan keyinroqda hosil bo'ladi.
- Shuning uchun u yaqindagi buyumlarni aniq ko'rolmaydi.

- Yaqinni ko'radigan odam uzoqqa qaraganida buyumning tasviri sariq dog'dan oldinda hosil bo'lganidan uzoqni aniq ko'rolmaydi.
- Tug'ma yaqinni ko'rish ko'z kosasining cho'ziq bo'lishi, tug'ma uzoqni ko'rish esa ko'z kosasining qisqa bo'lishi bilan bog'liq.
- Ko'rish buzilganida shifokor maxsus ko'zoynak taqishni tavsiya qiladi.

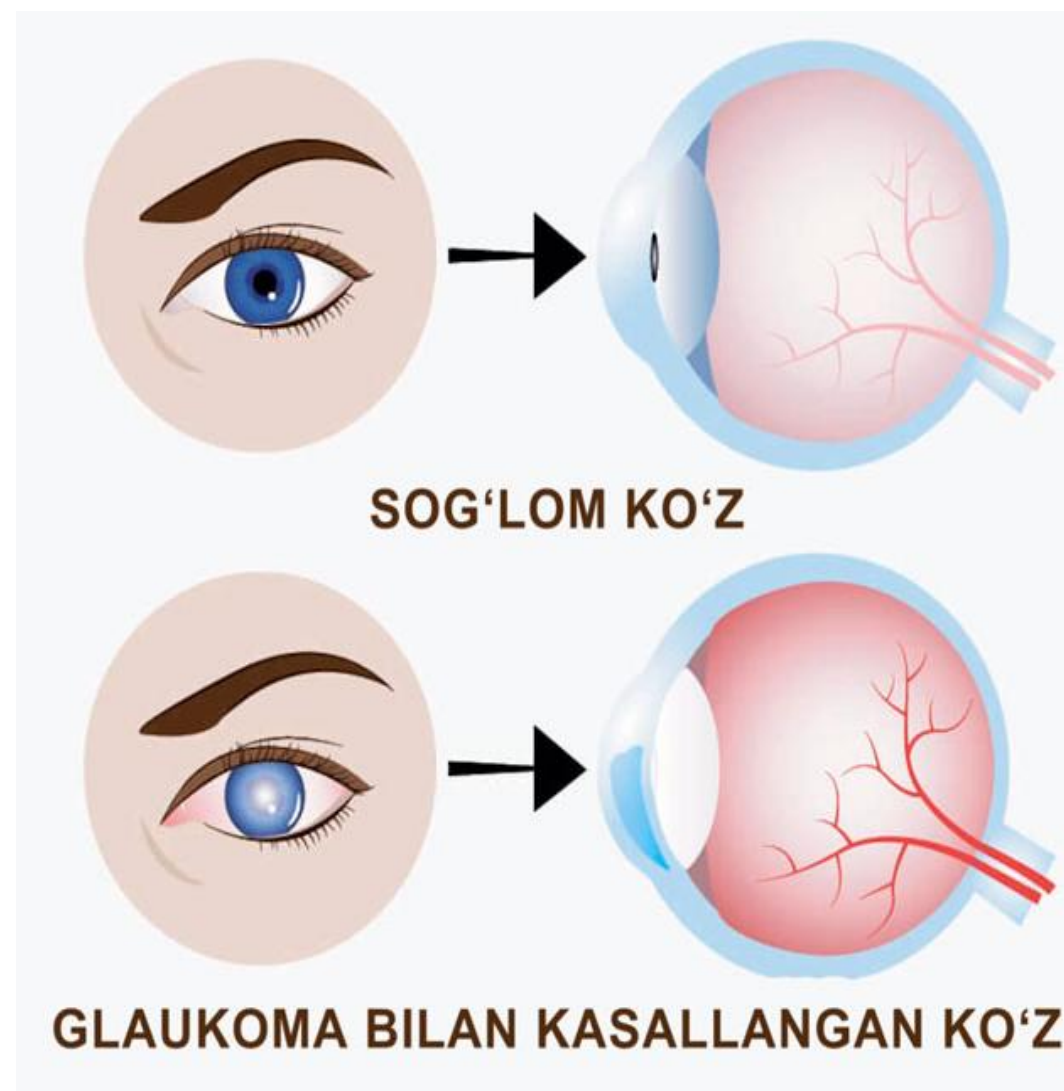

Ko'z kasalliklari

- Ko'zning kamalak pardasidagi melanin pigmenti ko'z rangini belgilaydi;
- Pigment bo'lmaganida yorug'lik faqat qorachiq orqali emas, balki kamalak parda orqali ham ko'z soqqasiga o'tadi;
- Pigmentning bo'lmashligi natijasida ko'zning ko'rish qobiliyati ancha pasayadi va albinizm kasalligi rivojlanadi.

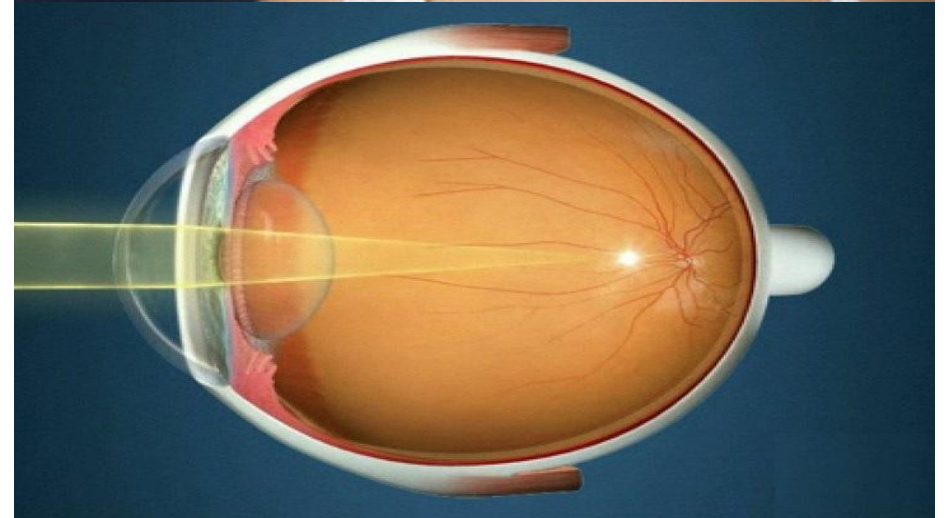

- Ko'z kasalliklari qatoriga ko'zning qorong'ida ko'rish qobiliyatining buzilishi - **shabko'rbk** ham kiradi;
- Shabko'r odam kunduzi yaxshi ko'radi, lekin qorong'ilikda ko'rmaydi;
- Kasallik ko'z to'r pardasi tayoqchasimon hujayralaridagi o'zgarishlar yoki hujayralar tarkibidagi **rodopsin** (tug'ma shabko'rlik), yoki ovqat tarkibida A vitaminining yetishmasligi yoki **glaukoma**, ko'rish nervi **atrofiyasi** va boshqa ko'z kasalliklari bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Ko'z zararlanganida birinchi yordam ko'rsatish.

- Ko'zga xas-cho'p, chang va boshqa narsalar tushib qolganida ko'zni yuvish, qovoqlarni yuqoriga yoki pastga tortib, ularning ostidagi narsani toza ro'molchanning uchi yoki ho'llangan toza paxta bilan olib tashlash lozim;
- Ko'z qattiq jarohat olganida, uni yuvish yoki ko'zga tushgan narsalarni chiqarishga urinmaslik kerak.
- Jarohatlangan ko'zni toza bint bilan bog'lab, bemorni shifoxonaga yotqizish lozim.

Ko'rish gigiyenasi.

- Ko'rishning buzilmasligi uchun kam yoritilgan xonada o'qimaslik, ko'zni zo'riqtiradigan ishlar bilan ko'p shug'ullanmaslik kerak;
- Yozish, o'qish, bichish va tikish kabi ishlarni bajarganda qog'oz, kitob yoki narsalarni ko'zdan 40 cm narida tutish lozim;
- Kitob o'qiyotganda yoki xat yozayotganda xonaning yoritilganligiga katta e'tibor berish kerak;
- Stolga yorug'lik chap tomondan tushishi lozim. Ishxonada kunduzgi yorug'lik beruvchi lampalardan foydalanish zarur.

- Harakatlanayotgan transportda, ayniqsa, avtobusda o'qish mumkin emas;
- Chunki harakatlana-yotgan transportda kitobning doimo qimirlab turishi ko'zni toliqtirib, ko'rishning buzilishiga sabab bo'ladi.

- Ko'rish organizmda A vitamini yetishmasligi sababli ham buzilishi mumkin;
- Alkogol va chekish ko'zga salbiy ta'sir qiluvchi omillardan hisoblanadi;
- Tamaki tarkibidagi nikotin va boshqa moddalar ko'rish nervlariga zarar yetkazadi;
- Shamolda, iflos qo'l, kir sochiq yoki boshqa sabablar tufayli ko'zga mikroblar tushib qolganida yallig'lanish - **konyunktivit** paydo bo'ladi.

Darslikda berilgan
mavzuni o'qib
o'rganib, tayanch
so`zlarni tahlil qiling

Uyga vazifa

